

Forsvarskommissionen

Uddannelse af værnepligtigt Mandskab

i Søværnet.

Foredrag holdt i Søfartsskolen den 17/2 1942

De senere Aars rivende Udvikling af krigstekniske Midler og deraf følgende Forskydning i Midlernes Anvendelse har ganske naturnødvendigt medført en Revidering af mange Forhold og Emner indenfor Forsvaret. Indenfor Søværnet har der jo allerede paa forskellige Omraader fundet Udvikling Sted samt Overvejelser om Forandringer, der ønskedes gjort, naar Forholdene afklaredes - men ma som før har alle Forhandlinger herhjemme været betinget af de økonomiske Midler, som jo i særlig Grad i Aarene før Krigen begrænsede Handlefriheden og den nødvendige og ønskede Udvikling.

Et af de Emner, der tiltrænger Revidering og Overvejelser om Forbedring, er Spørgsmaalet om de værnepligtiges Uddannelse.

Spørgsmaalet er af allerstørste Vigtighed, ikke alene overfor den Nytte, man skal have af det vpl. Mandskab i den militære Tjeneste, men ogsaa overfor den opdragende Betydning Uddannelsen ved Værnene bør have for den værnepligtiges senere Arbejde i det civile Liv, - eller sagt med andre Ord: den Værdi Militærtjenesten vil have for hele Nationens opvoksende Ungdom.

Tidspunktet er særdeles velegnet til hele Spørgsmaalets snarlige Behandling.

For det første kan der antagelig blive Tid til en grundig Gennemgang af Sagen, inden den skal føres ud i Verden, og dernæst vil formentlig hele Rørelsen "Folk og Værn" gøre sit til en gensidig Forstaaelse af Maal og Midler. Naar jeg siger "gensidig", saa er det fordi, der udefra jo ikke har blæst nogen særlig Medvind for Forsvarets Udbedring, men samtidig maa vi indrømme, at Militæret selv har sit Træghedsmoment og har altid haft et vist konservativt Efterslæb m. H. t. Indstillingen over-----

for Uddannelse af vpl. Mandskab - en Konservatisme, som er dikteret saavel af Ønsket omspartansk Nøgtternhed som af økonomisk Nødvendighed iblandet med en ærlig Vilje til at faa Pengene til at slaa til, og som giver sig Udslag i, at der af Midlerne ofres kun det højst nødvendige paa Personellet til Fordel for Materiellet.

Her maa man gøre sig klart, at skal en militær Uddannelse finde Sted, saa maa man være enige om, hvad der med Rimelighed skal ofres paa Personellets Underbringelse, Beklædning, Bespisning og Underhold, og at disse Midler ikke maa beskæres, selv om man synes, at de ved at tages fra en Udrustningskonto kunde anvendes paa anden og bedre Maade.

Skulde den Situation foreligge, at den siddende Regering af eget Ønske eller dikteret udefra som en Nødvendighed skal oprette et Forsvar, ja saa vil de nødvendige Midler formentlig let blive fremskaffet, men er det overlagt til den danske Befolkning selv at afgøre, om den vil bygge et Værn op eller ikke, ja da staar vi atter overfor dette Problem om et "enten - eller" i den danske Værnevilje, og den deraf følgende Uvished om Midlernes Størrelse.

Men hvad enten Midlerne vil komme til at flyde let eller trøgt, saa maa vi, naar vi atter skal bygge et Værn op, være i Overensstemmelse med Nationens hele Indstilling, Psyke og Mentalitet, saaledes at Forsvaret bygges op paa gensidig Forstaaelse og Tillid til Værnenes Opdragergerning, som et vigtigt Led i den militære Uddannelse, idet vi maa gøre os klart, at Uddannelsen - foruden den rent militære - ogsaa indeholder en opdragende Side, som Befalingsmændene maa tage sig af og ikke skubbe fra sig.

Denne gensidige Forstaaelse, Tillid og Forbindelse, har hidtil ikke altid været til Stede.

Vi her i Søværnet har i hvert Tilfælde ikke vist den med nogen Enighed i Forstaaelsen heraf. Mand og Mand imellem har man nok været inde paa disse Tanker om Uddannelsens opdragende Betydning, men den korte Tjenstetid, de økonomiske og politiske Forhold har gjort sit til, at disse Tanker ikke er ført ud i Virkeligheden.

Landet har mellem de to Krige gennemgaaet en naturnødvendig, politisk Udvikling, som har ønsket og tilsigtet en ensrettet politisk Indstilling saa vel i som udenfor Værnene, inden en evt. Opbygning af Værnene fandt Sted - hvi! dette i det hele taget har været Meningen. - 9' April har dog klart belyst om den politiske Fejltagelse, men omvendt er Øjeblikket ogsaa kommet til for Værnene at forstaa de Pligter, Opgaver og det Ansvar, Befalingsmændene har overfor Ungdomsopdragelsen ud over den militære Uddannelse.

Hovedformaalet med Fredsuddannelsen er at gøre den værnepligtige skikket til at udfylde sin Plads i Krigstid.

Men det maa have fornøje, at Uddannelsen af de værnepligtige skal virke opdragende paa Landets Ungdom og give dem en Paavirkning i aandelig og moralsk Henseende, der ogsaa rent samfundsmæssigt set er til Gavn for Land og Følk.

Uddannelsen skal paa den ene Side udvikle saadanne moralske Egenskaber hos den værnepligtige, at han altid og til det yderste gør sin Pligt og opfylder den, ogsaa naar han udsættes for Krigens voldsomme Paavirkninger, og selv om han er paa egen Haand. Ved at udvikle hans Kærlighed til

Fædrelandet og vække hans Forstaaelse af, hvad det betyder at give et frit og selvstændigt Danmark i Arv til Efterkommerne, skal man søge at skabe Viljen hos ham til i Farens Stund at bringe ethvert Offer. Ved at vise ham Betydningen af Sammenhold skal man lære ham at forstaa, at han under Kampen har sin Del af Ansvaret for dennes Udfald.

Uddannelsen skal bibringe den værnepligtige de Kundskaber og Færdigheder, som er nødvendige for ham i Krigstid, og som giver ham den nødvendige Tillid til sig selv. Ved Øvelserne skal man søge at fremkalde Lyst til og Interesse for disse og udvikle Fællesfølelsen samt Forstaaelsen af, hvad et godt Samarbejde betyder.

Paa den anden Side skal Uddannelsen udvikle den værnepligtiges Karakter og hans moralske Kraft gennem et haardført og sundt Liv i hans militære Tjeneste og styrke hans mandlige Egenskaber som Pligttroskab, Paalidelighed, Udholdenhed, Raadsnarhed og Mod. Den fysiske Træning og Øvelserne i Gymnastik og Idret skal virke i samme Retning og tillige give en legemlig Udvikling af blivende Betydning.

Gennem væsentlige Dele af de Midler, der anvendes ved den Værnepligtiges Uddannelse, faar denne saaledes ogsaa Betydning som opdragende i Almindelighed og kommer til at virke som en Fortsættelse af Ungdomsopdragelsen i de borgerlige Skoler.

Uddannelsen har derfor 2 Sider:

- 1) den krigsmæssige Uddannelse og
- 2) den moralsk, opdragende Uddannelse.

Under disse Retningslinier mener jeg, man bør tilrettelægge den fremtidige Uddannelse; og jeg

skal i Hovedtrækkene behandle hvert enkelt Spørgsmaal for sig.

1) Den krigsmæssige Uddannelse.

For i det hele taget at kunne uddanne værnepligtigt Mandskab i Brugen af moderne Vaaben, er det nødvendigt, at den nuværende Uddannelsesetid forøges.

Som et Minimum, men formentlig ogsaa som passende, maa der sættes 3 Maaneders Eksercer-skole og derefter 1 Aars Tjeneste ved Skibe og Afdelinger, hvis man ikke vedblivende skal fortsætte med den nuværende Uddannelse med alt for korte og forcerede Togter, som er ganske utilstrækkelige, og som kun er Bluff.

Eksercerskolen uddanner som hidtil i indledende Fodfolkstjeneste og omfatter det samme Program, som haves i øjeblikket, udvidet med en Smule mere Felttjeneste.

Ved den 3-Maaneders Skole vil man ganske anderledes kunde faa Tid til at forme og præge Manden.

Med Forme mener jeg at træne ham rent legemligt og gøre ham bedre skikket til den senere Tjeneste - legemlig Udvikling af blivende Betydning.

Dette - med den legemlige Uddannelse - er for os i Søværnet et meget svagt Punkt, hvor vi jo ganske naturligt vil være handicappet i Sammenligning med Uddannelsen i Hæren.

Det skal dog ikke være en Kritik af de ved de forskellige Skoler, Skibe og Afdelinger siddende Chefer, for som Gymnastikinspektør maa jeg med Skam indrømme, at maaske kun $\frac{1}{2}$ af de Ønsker, der stilles Gymnastikinspektionen, bliver efterkommet.

Men selv om disse Forhold bliver forbedret, saa vil vi aldrig om Bord i Skibene være i Stand til at give de værnepligtige en nogenlunde ordentlig legemlig Uddannelse, og i Særdeleshed ikke, hvis vi skal blive ved med de hidttilgængelige korte Togter.

Derfor spiller det saa stor en Rolle, at vi kan bringe de værnepligtige i Form, inden de fordeles til Tjenesten i Skibene.

Jeg omtalte før, at man ved den 3-Maaneders Skole var bedre i Stand til at præge Manden, og dermed mener jeg, at give den værnepligtige mere Forstaaelse af Tjenesten og den Tarv, at skabe mere Forbindelse mellem Befalingsmændene og den værnepligtige og indpode ham en mere naturlig og rodfæstet Disciplin.

Det vil være af stor Betydning, at Kendskabet og Forbindelsen til Søværnet og den grundlæggende Disciplin er skabt, inden de værnepligtige bliver spredt ud til de mange forskellige Steder, hvor det er højst tilfældigt, hvor megen videre militær Uddannelse, de kan faa der.

Man vil maaske spørge: Hvorfor 3 Maaneders Eksercerskole, nu da vi lige har faaet indført 2 Maaneder?

Hertil vil jeg gerne sige, at selv om Indførelsen af den 2-Maaneders Eksercerskole har været af overordentlig stor Værdi, hvad vi sikkert alle vil erkende; saa har det vist sig, at den 2-Maaneders Skole havde været passende for Programmet til Skolen paa 1 Maaned, og naar dertil er lagt et meget betydeligt Skydeprogram (som ikke kan gennemføres), saa har man i Vir-

keligheden ikke bedret Forholdene.

Hertil kommer at denne Forøgelse til 2 Maaneder sammen med forskellige andre Forbedringer, som er foretaget de sidste Aar, har medført, at Rammerne m. H. t. Pladsforhold og Personellets Underbringelse paa vore Eksercerskoler er fuldstændig sprængte.

Hvad man før paa de 1-Maaneders Skoler syntes var vanskeligt og besværligt, ved Forholdene i "Fyen" og paa Holmen er nu paa de 2-Maaneders Skoler blevet til rene Problemer.

Det er derfor baade ønskeligt og nødvendigt, at Eksercerskolerne snarest henlægges til et passende Sted udenfor København.

Dette er selvfølgelig et meget betydeligt Projekt, som vil koste store Summer, fordi der skal bygges Kaserne og Gymnastiksal, anlægges Øvelsespladser, Skydebaner, Sportspladser og Baadebroer, men hvis Landet vil gaa ind for en reel Uddannelse af Ungdommen, vil der ogsaa blive Midler dertil.

Jeg finder det ganske naturligt, at Landets Regeringsmyndigheder, der har med Ungdommens Uddannelse at gøre, samt Bevillingsmyndighederne er interesseret i og medbestemmende paa Omraader, der omhandler Ungdommens Underbringelse og moralske Opdragelse.

Det gælder blot om, at vi ikke selv lader os imponere af Tal og Summer, for saa har vi paa Forhaand afskaaret os selv. Man kan blot se saavel i Hæren, ved den sociale Forsorg som i den offentlige Husholdning - der er der ingen, der lader sig imponere af store Udgifter.

Det er ønskeligt snarest at faa likvideret Eksercerskolerne i "Fyen". Ikke fordi jeg er

imod Princippet Eksercerskole i Skib, - det har nemlig ogsaa sine Fordele, men fordi Forholdet med at overfylde et gammelt, uhygiejnisk Skib er uholdbart og ganske uforeneligt med almindelige Krav til moderne Ungdoms-Uddannelse, foruden den Gêne, det medfører, naar Pladsforholdene i Skibet er alt for smaa.

Hertil kommer at Forholdene paa Værftet for Eksercerskoler er meget slette, først og fremmest fordi der kun kan ekserceres og marcheres paa Vejene, og dernæst fordi Sammenblandingen med gammelt Mandskab og Værftsarbejdere har en meget uheldig Virkning. - Dette sidste Punkt har større Betydning end man i Almindelighed tænker over.

Man kan se at mange indenfor alle Grader ligesom føler, at Holmen er ens Tjenesteomraade, hvor man godt kan slæppe lidt af paa Formen - selv Kadetterne, der vel nok/siges, at være de, der holdes med mest Paapasselighed, synes at være smittet af denne Tendens.

Dette Onde er formentlig et Udslag af typisk dansk Mentalitet - en Form for manglende Pligtfølelse - saa det vil sikkert være svært at komme det til Livs, men det er meget beklageligt, at Mandskabet paa Eksercerskoler daglig skal have disse Forhold for øje.

Ved Overgangen til 15 Maaneders Tjeneste vil der selvfølgelig vise sig Vanskeligheder.

Saaledes vil det maaske være upraktisk at indkalde alle til Flaaden (ca. 1000 Mand) paa een Gang, men dette kunde maaske ordnes ved at indkalde til Kystflaaden for sig og til Kaserne og Afdelinger i Land for sig. - Med Eksercerskoler fra Kystdefensionen og Eksercerskoler for Stammandskab vilde denne Eksercerinstitution saaledes være optaget hele Aaret, hvad der sikkert vil bringe Vanskeligheder med at faa tilkommanderet tilstrækkeligt deres Antal Befalingsmænd - særligt de unge, som ogsaa her skal have/Uddannelse.

Befalingsmændene til Eksercerskoler bør gøre Tjeneste i 2 Aar, og Halvdelen skiftes hvert Aar. - Det er meget vigtigt, at der ikke kommer nye Befalingsmænd til hver ny Skole, men at de bliver paa flere Skoler og faar den nødvendige Rutine.

Dette var, hvad jeg i Hovedtrækkene vilde sige om Eksercerskolen.

Den eet-aarige Tjeneste i Skibene vilde jeg tro, alle vilde bifalde.

Man har alt for ofte efter endt Tugt hørt udtale: "Ja, nu skulde vi jo bare til at begynde."

Jeg har derfor i Aften ikke paatænkt at ofre denne Side af Uddannelsen nogen Omtale, idet det vil følge af sig selv, hvilke store Fordele, man kunde faa, vedr. den tekniske Uddannelse.

Dette var Spørgsmaalet om den krigsmæssige Uddannelse.

Det andet var "den moralsk, opdragende Uddannelse".

Denne Uddannelse bestaar i Virkeligheden af mange forskellige Dele, som er kædet ind i hinanden, men som dog for Størsteparten kan deles i

- a) den fysiske,
- b) den moralske,
- c) den kulturelle og religiøse Uddannelse samt
- d) Fritidsbeskæftigelse.

Den opdragende Uddannelse er paa ingen Maade noget nyt, men paa Grund af de sidste Aar-tiers økonomiske Vanskeligheder og manglende Tid har man tilsidesat denne Side af Uddannelsen til Fordel for den mere militær tekniske Uddannelse, der under den rivende Udvikling trængte sig paa med store Krav.

Jeg nævnte før, at dette Emne var ikke noget nyt. Det er det heller ikke, for i man-

ge Aar har der i Sejlordren været henstillet til Cheferne, at der skulde gives Lejlighed for Besætningerne til at drive Sport i Land, at man gennem oplysende Foredrag skulde give Mandskabet Forstaaelsen af Øvelsernes Formaal og Udførelse, og at man under Landlov om Søndagen, naar Skibet laa ved Land, skulde lade Folkene faa Lejlighed til at gaa i Kirke.

Disse og andre Forholdsordrer peger i Retning af Tendensen til, at man skulde tage sig mere af Personnellets personlige Opdragelse og Uddannelse, men de korte Togter med forcerede Øvelser vil meget hurtigt begrænse Bevægelsesfriheden paa disse Omraader.

Men for at tage de enkelte Punkter:

a) Den fysiske Uddannelse.

Denne omfatter først og fremmest Gymnastik og Idræt paa Eksercerskolerne, men senere maa denne fysiske Standard stadig holdes vedlige om Bord gennem Gymnastik, Sport og Idræt samt ved Vaabenøvelser og Roning.

Disse to sidste Discipliner er jo snart en Saga blot - og desværre kun, fordi den værnepligtige netop gennem Vaabenøvelserne skulde have sin Kampvilje og Slagkraft forøget.

Man maa endelig ikke lade sig forlede til at lægge Hugning og Bajonetfægtning paa Hylden, fordi man mener, at en Sømand ikke mere har Brug for at afværge Angreb om Bord eller foretage et Bajonetangreb.

Det er paa ingen Maade med særlig Henblik herpaa, at man uddanner i Vaabenøvelser, men saa godt som udelukkende for at træne Manden fysisk, for at skærpe hans Hurtighed, Aandsner-

varelse, Opfattelsesevne og øge hans Slagkraft, kort sagt Egenskaber, som vil være ham til Nytte under alle Forhold, hvor Krigshandlinger foregaar.

Hvad der her er sagt om Vaabøvelser, kunde ogsaa siges om Bøksning.

Desværre har ikke alene den korte Tjenestetid, men ogsaa Befalingsmændenes manglende Evne til at optræde som Lærere - grundet paa mangelfuld Uddannelse - gjort sit til, at Nærkampøvelser er sat næsten fuldstændig i Baggrunden.

Roning er ligeledes efterhaanden ogsaa noget, som i flere Tilfælde kun er taget Højst nødvendigt - man tør næsten sige for Skams Skyld - hvilket er saa meget mere beklageligt, fordi Mandskabet derved mister en særdeles god legemlig Øvelse, hvor baade Kraf^t og Udholdenhed spiller ind, foruden det meget nyttige og vigtige Moment ved Kappelstriden under Konkurrencerne, som ikke bør lades ude af Betragtning.

Men ogsaa her har de korte Togter gjort deres til, at Roningen er blevet indskrænket til det mindst mulige, ja, man er endogsaa gaaet saa vidt, at der har været udtalt, om man ikke helt burde afskaffe Roningen, fordi man enten brugte en Motorbaad eller ogsaa laa Skibene i Havn.

Dette synes jeg er en meget farlig Tankegang.

Man maa nemlig se paa Roningen som en nødvendig Uddannelse og Opdragelse for Mandskabet.

Jo mere Stillesiddet, der forlanges i et

moderne Artilleriskibes tekniske Virksomhed, des mere alsidig fysisk Træning bør man gennemføre for Mandskabet.

Paa Grund af den korte Uddannelsestid har man ofte diskuteret Nødvendigheden af at koncentrere Uddannelsen i Specialer.

Eksemplet fra Tyskland med Afstandsobservatører.

Psykotekniske Prøver paa de forskellige Gymnastikskoler.

Hurtighed i Opfattelsesevne gennem Øjet og Øret, Koncentration og Reaktion foruden selvfølgelig manuel Kraft.

I England Skema over forskellige Discipliners Indflydelse.

Det er derfor nødvendigt at give en fysisk Uddannelse og dermed af stor Vigtighed, at Uddannelsen kan give en fysisk Udvikling af blivende Verdi.

Dette spiller en stor Rolle ude i Livet efter Militærtjenesten, fordi alle Arbejdsgivere er interesserede i at faa raske unge Mennesker med en god anbefaling fra Tjenesten.

En Kontorchef fortalte mig saaledes en Dag, at han under ^{en} Santals mellem nogle Kontorister havde hørt, at et Par af dem skulde ind som værnepligtige og vilde gerne til Marinen. Han brød ind i Samtalen. ^{OSV.}

Det er meget beklageligt, at Marinen paa denne Maade skal komme i Miskredt, men jeg synes, Manden har Ret.

Spørgsmaalet om de mange værnepligtige Skrivere er et ømt Punkt, - en Form for Arbejdstjeneste, som maaske ikke helt er loyvedholdeligt.

I hvert Tilfælde burde disse Skrivere mindst hver anden Eftermiddag have noget praktisk Uddannelse; - men det var nu et Sidespring.

b) Den moralske Uddannelse.

Denne Uddannelse er ikke noget, der som andre Discipliner kan udtrykkes koncist, men det er en Uddannelse (Paavirkning), som skal komme gennem Øvelserne og Behandlingen om Bord, og som skal give sig Udslag i Sammenhold, Samherighed, godt Kammeratskab, Redelighed, Orden, Pligtopfyldelse, Viljen til at gøre det rette og til at holde ud, Renlighed og god Opførelsen.

Mange af disse Egenskaber kan trænes igennem de forskellige Øvelser, men de er ogsaa afhængig af den Maade, hvorpaa man tager sig af sit Mandskab saavel i som udenfor Tjenesten.

Sammenhold, Samherighed og godt Kammeratskab maa komme frem gennem de mange forskellige Konkurrencer, som Øvelserne byder paa, saamt gennem det kammeratlige Samvær om Bord og ved Forstaaelsen af Betydningen af den enkeltes Verdi i det saaledes Hele.

Redelighed og Orden maa komme i det daglige, saavel under Tilsynet af Befalingsmændene som ved Undervisningen i Skik og Orden.

Pligtopfyldelse, Viljen til at gøre det rette og til at holde ud er for en stor Del af fysisk Art, og maa komme gennem den manuelle Træning.

Pligtopfyldelse er dog noget, som skinner igennem, og som man maa være agtpaaagivende over for paa alle Omraader i Tjenesten, men da det er noget, der hænger sammen med Psyke og Indstilling hos den danske Ungdom, der i Øjeblikket nærmest kun stiller Krav og ikke rigtig forstaar, at de har Pligter, saa maa man have længere Tid for at kunne præge de unge i den rigtige Retning.

Renlighed maa ogsaa tildele henlægges under fysisk Træning iblandet med en hygiejnisk Oplysning, og god Opførelsen er for saa vidt betinget af Disciplinen samt af Befalingsmændenes Tilsyn og disses gode Eksempel.

Men for alle Dele i denne Side af Uddannelsen gælder det, at Tid skal der til, hvilket ogsaa er en meget afgørende Grund til, at Uddannelsen maa være tilstrækkelig lang til, at Forstaaelsen af hele Tjenesten, af Samherigheden og

Samarbejdet kan vokse sig fast og naturligt.

Uden at komme nærmere ind paa de enkelte Punkter, vil jeg dog nærmere omtale Emnet: den gode Optræden, og specielt fordi den har en Del at gøre med vor egen Indstilling overfor Mandskabet.

Mandens gode Optræden spiller ind paa saa mange Omraader - ved Orden og Paapasselighed med de Ting, han har med at gøre, private eller i tjenstlige, Orden i Paaklædning om Bord og i Land, Optræden i Fritiden og under Spisning og ved Smaating paa mange andre Omraader.

Jeg har flere Gange hørt Chefer udtale Ønsket om at faa fikset Mandskabet op i deres Paaklædning. Men selv med de bedste Hensigter har Resultatet været ringe, fordi man ikke havde Tid, specielt fordi man ikke gav sig Tid til at lære dem det.

Tøjeftersyn er efterhaanden en sjælden Foreteelse, og som nærmest føles som en behagelig Frihed i Skibet.

Befalingsmændene har ikke i den Grad som før i Tiden Forstaaelsen af, at der i et Tøjeftersyn ligger et opdragende Moment, som ikke bør overses eller skubbes til Side.

Der er det ved den danske Mand i Almindelighed, at han ikke gør mere end højst nødvendigt af, hvad han er pisket til, og ud over, naar han skal i Land, er han ret ligegyldig med sin Person og de Ting, han har med at gøre.

En ældre, nu afdød Kollega udtrykte sig saaledes om den danske Mand: Han æder som et Svin og sover som et Svin.

Jeg var først forarget, men senere har jeg tit og mange Gange i mit stille Sind givet ham Ret.

Men naar Forholdet er/saadan, saa er det vor egen Skyld, fordi vi har negligeret Opdragelsen af det Personal, vi burde tage os af.

Generalrapporter indeholder i Regelen intet om Mandskabets moralske Uddannelse, men det var ogsaa vigtigere, om der ved Tilrettelæggelsen af en Sommereskadres Øvelser var afsat Tid, som kunde give Skibschefen Lejlighed til at tage sig af denne Side af Uddannelsen, fordi den er en ligesaa vigtig Del som den øvrige Uddannelse.

Dette Punkt - den gode Optræden - var noget, jeg straks bed Mærke i under mit Besøg paa Skepps holmen i Stockholm sidste Sommer.

Paa Grund af de store Indkaldelser og manglende Befalingsmand drev mange værnepligtige omkring uden tilsyneladende at have noget at bestille - men altid var de fikse og pæne i Tøjet - selv Arbejdstøjet - og viste en særdeles god Optræden.

Nogle sad og saa paa de unge Rekrutter eksercerede - hvilket de var hjertelig velkomne til, for de fulgte Øvelserne med Interesse, ligesom "de gamle" med Interesse og Glæde følger Ungdommens Udvikling og Træning.

De gamles Tilstedevarelse stimulerede de unge - et Forhold, som vi sikkert ikke kunde tænke os her.

Eks. om Rengøring paa Kasernen.

" Vagt i "af Chapmann"

" vagthavende Søofficer.

Naar disse Forhold kan finde Sted, er det fordi disse Folk maa besidde en meget udstrakt Pligtfølelse, og som vel næppe medfødt for alle, er tillært.

Man havde en Fornemmelse af, at Officererne tog sig meget af deres Mandskab - ikke saadan at forstaa, at de blandede sig meget med dem, men deres Optraeden overfor Folkene i tjenstlige Forhold var streng men korrekt, og udenfor Tjensten naturlig og ligefrem. De viste en Forstaaelse af, at den ankaaldte værnepligtige ogsaa var et Menneske med en almindelig Trang til en naturlig Levevis uden for de rent tjenstlige Forhold, og i Administrationen af Folkenes Underbringelse, Underholdning og Fritidsbeskaftigelse handlede de i denne Aand.

Denne Forstaaelse og Hensyntagen til det ret "menneskelige" hos de værnepligtige har sikkert været en afgørende Faktor i det gensidige Tillidsforhold mellem Befalingsmand og menige, og som igen giver sig Udslag i de meniges Forstaaelse, Samhørighed og Pligtfølelse overfor Tjenesten og Tjenestens forskellige Forhold.

c) Den kulturelle og religiøse Uddannelse.

Med den kulturelle Uddannelse tilsigter jeg nærmest Oplysning, der kan fremme Kendskabet til Fædrelandets Historie, saavel den rent militære som den kulturhistoriske.

Foredrag om Søværnets Mindedage eller Forklaring om de historiske Steder, man kommer til, ligesom Belæring i Almindelighed om de Lande, man kommer til, og til de historiske Data, der knytter sig dertil.

Foredrag eller Fremvisning af Film om Emner af almen kulturel Interesse.

Hele denne Uddannelse maa i det store og hele jo rette sig efter Forholdene i Land eller om Bord.

Den kulturelle Uddannelse maa forstås som et Led i den videre Uddannelse fra Skolerne, og har ikke alene Betydning i den personlige Opdragelse, men har i Virkeligheden i langt højere Grad Betydning som Bindeleddet mellem de menige og Befalingssmændene.

Den religiøse Uddannelse er ikke egentlig i den Forstand at betragte som en Uddannelse, men nærmest kun som et Led i Opdragelsen, et Led, man ikke bør glemme, fordi det har sin Værdi i Samhørigheden.

Man har igennem flere Aar skruet dette til Side og nærmest generet sig for at holde Gudstjeneste om Bord; i nogen Grad fordi man mente, at mange ikke brød sig om det - vilde blive sure, fordi de ikke fik tidligere fri - og saa undskyldte man sig med, at naar Skibet laa i Havn, kunde Folk, der vilde, jo selv gaa i Kirke.

Men man glemmer, at Folk gaar ikke i Kirke af sig selv, og man maa huske paa, at selv om maaske mange i Øjeblikket syntes de hellere vilde have fri og gaa i Land, saa vil de fleste alligevel senere hen tænke over det og forstå og føle Betydningen af det Stenk af Alvor, som er lagt med ind i Tjenesten, og saa i gamle Dage dog var en smuk Skik, der knyttede Folk tættere sammen.

For vor Ungdom har det Betydning, og vi bør ikke være Foregangsmand med at kaste denne Side af Opdragelsen over Bord. - Der er tilstrækkeligt i den moderne Tid, der nedbryder Moralen.

I Sejlordren har der før staaet, at der skal gives Mandskabet Lejlighed til at gaa i Kirke, men det lyder jo næsten paradoksalt, at man i de senere Sejlordrer har tilføjet, at Baksef-

tersynet skal lægges saa tidligt, at de, der vil i Kirke, kan naa det.

Jeg tror nu ikke, man helt skal overlade dette til Folkene - men det skal ligesom saa meget andet, ordnes og udføres, naar passende Lejlighed gives.

Hvorfor samles f. Eks. Eksercerakolen ikke een af de første Dage til Gudstjeneste enten paa Holmen eller i Holmens Kirke.

Der var jo sikkert ogsaa mange andre Lejligheder, hvor man kunde samles til Gudstjeneste, ligesom paa Kasernen Juleaften.

d) Fritidsbeskæftigelsen.

Ligesom Sømanden paa Omraadet med at klare har vundet de største Triumfer som ingen andre Steder, saaledes kan Pedagogen gennem Initiativ og Fantasi tjene sig megen Berømmelse, naar det gælder Fritidsbeskæftigelsen for Mandskabet.

I Lighed med hvad der staar skrevet i Sømandskabsbogen: at paa ingen Omraader har Sømanden vundet sig større Triumfer end ved Konstruktion og Arbejde med Nødror, saaledes kan man sige om Pedagogen, som praktisk Leder af sit Mandskab, at der er næppe nogen Steder, han kan udfolde sig saa meget som ved Arbejdet med Fritidsbeskæftigelsen for Mandskabet.

Fritidsbeskæftigelsen er nemlig et meget vidt Begreb og omfatter saa meget forskelligt, at der er rig Lejlighed for en livlig Fantasi til at gøre sig gældende, men da den er fremkommet som et Modtræk mod nedbrydende Lediggang, er det naturligt, at den fortrinsvis har Betydning i Land paa Kaserner eller ved Mand-

skabs-Depoter, hvor man har mange Folk gaaende i et Slags Beredskab uden egentlig Tjeneste.

Om Bord har man ikke i tilsvarende Grad Brug for den, fordi Tiden er ganske anderledes inddelt og optaget.

Fritidsbeskæftigelsen omfatter alt, hvad der kan benyttes til Folkenes Beskæftigelse og Underholdning i Fritiden.

Den besidder ikke alene et Beskæftigelsesmoment, men tager mindst lige saa meget Sigte paa, at give Underholdning af saavel fornøjelig som oplysende Art, hvorved den faar en nøje Kontakt med den kulturelle Uddannelse.

Man kan omvendt sige, at den kulturelle Uddannelse deles i den tjenstlige Side og den Del, der foregaar i Fritiden, men herpaa skal jeg senere give et Eksempel.

Efterfølgende gælder specielt for Kaserneforhold eller Mandskabsdepot i Land.

Om Bord kan man udlede heraf, hvad man har Brug for, alt afpasset efter Omstændigheden og i den Udstrækning, Forholdene tillader det.

Fritidsbeskæftigelsen omfatter:

Underholdning: Foredrag,

Film,

Sang og Optreden.

Sport og Idret.

Biblioteksvirksomhed: Bogudlaan,

Aviser og Blade.

Undervisning i Haendværk: Sløjd,

Radio- og

Motorteknik.

Studiekredse: Undervisning pr. Korrespondance gennem Brevskolen.

Omvisning paa Byens Severdigheder.

Oplysning om, hvad der sker i Byen af Interesse,
Severdigheder, Udflugter i Omeg-
nen.

Løseligt set er der jo intet nyt heri.
Mange har før arbejdet paa disse Linier, men ~~er~~
som en personlig Indsats kun i det smaa og kun
med enkelte Dele og maaske ikke helt med Støt-
te fra foresættes Side.

Kort sagt, der er intet af, hvad der
her er nævnt, man ikke har været inde paa, men
man mangler lidt fastere Linier i, hvad der
kan og bør gøres, samt Ledelsens bestemte Øn-
ske om i hvilken Retning, der bør arbejdes.

Nogen bestemt Ordre paa dette Punkt vil
være noget vanskeligt at give, men et Direktiv
som Rettesnor vil have stor Værdi.

Jeg skal gennemgaa de enkelte Punkter
ganske kort.

Underholdning.

Foredrag og Film er netop noget ^{som}/baade
kan være af tjenstlig og frivillig Art, idet
det oplysende og uddannende tages i Arbejdsti-
den, hvormod det fornøjelige og underholden-
de tages som frivilligt i Fritiden.

Paa Eksercerskolen i Efteraaret 1940 hav-
de vi saaledes Foredrag og Film hver Torsdag
Aften. Til at begynde med Emner, der vedrørte
Uddannelsen saasom: Færdselsfilmen, Flaadefilm,
Livredningsfilm, Foredrag om Sport og Idræt
med Film fra Olympiaden. Senere nogle mere for-
nøjelige, saasom Hakon Mielche: de 3 smaa Ser.

Men man fik den Erfaring, at Undervisningsfilm kun/saa forevises i Arbejdstiden, og at Film og Foredrag i Fritiden skal være frivilligt.

Sang har jo ogsaa været dyrket flere Steder til Fornøjelse og som god Uddannelse.

Sangen har en stor Betydning som baade højnende og udviklende, og er derfor ikke alene til stor Nytte, men er en Nødvendighed ved Opdragelsen af unge Mennesker.

Jeg husker saaledes Math-Elev Eksercerskolen i Efteraaret 1940 paa Middelgrunden, hvor man om Aftenen havde Sangundervisning og anden Underholdning under Skoleforst^anderens Ledelse bistaet af en Mand fra K.F.U.M., som var Leder af Sømandshjemmet paa Middelgrunden.

At deres gode Holdning og Fremtreden i Gymnastiksalen ikke alene skyldes Sangen, er en Selvfølge, men Sangen har sin Andel heri, ikke alene ved Sangens Toner og Rytme, men ogsaa ved det lille Moment, at disse Elever føler sig i Kontakt med Ledelsen og vil gerne gøre deres Bedste, fordi Ledelsen har taget sig af dem og vejledet dem ogsaa udenfor den egentlige Tjenestetid.

Sport og Idræt.

Sport og Idræt i Fritiden gaar jo ind under den i Forvejen eksisterende Organisation.

Biblioteksvirksomhed.

Bogudlaset maa finde Sted paa en for de værnepligtige handig Maade, og Forholdene for Læsestue maa være til Steds, hvor der ligeledes henligger Aviser og Blade til fri Afbenyttelse.

Undervisning i Haandværk.

Sløjd har man før haft under forrige Krig, med Værktøjskasser, som kunde udlånes til Skibene. Dette er jo efterhaanden hørt op sig selv, da der kun var een Kasse tilbage.

Kursus i Radio- og Motorteknik afholdes af Foreningen "Dannevirke" paa teknologisk Institut, men da Søværnets Personel aldrig har fri bestemte Aftener, har de som Regel Vanskelighed ved at nyde godt af denne Undervisning, hvorimod Personel fra Hæren strømmer til i store Mængder.

Den Slags Kursus kunde vi holde selv, faa "Dannevirke" til at betale dem og blot stille Lokaler til Disposition.

I Tilknnytning hertil kan man ogsaa tage Undervisning pr. Korrespondance gennem Brevskolen.

Den danske Bravskole, der ligger i Holbæk, underviser i Dansk, Skrivning, Regning, Tegning, Sprog, Handelskundskab, Bogholderi og meget andet, og naar Forholdene for at arbejde et til Stede, vil der ogsaa være dem, der benytter sig af det.

Disse Undervisningsmetoder vilde sikkert være særdeles nyttige til Brug for Mather og Kvartermestre, som i mange Tilfælde skal forberede sig til et civilt Erhverv.

Som en anden Form for Undervisning er der Omvisning paa Byens Severdigheder, med Foredrag og Forklaring.

Oplysning.

Straks efter, at man har faaet en ny Besætning, maa man give den Oplysning med Forklaring om Programmet for hvad, der kan foregaa, hvorledes og hvor.

Senere kan man paa dertil egnede Opslag oplyse, naar noget finder Sted. Men disse Opslag maa være adskilte fra andre, saa det er let at overse og saaledes, at Bekendtgørelser om Foredragsaftener ikke er blandet op med Vagtstørn, Skik og Orden, Instruksler og lignende Ting, som Mandskabet sjældent og nødtigt læser.

Jeg ved ikke, om alle kender "Dannevirke"?

Foreningens Formaal er at underholde de værnepligtige i Fritiden, saasom ved Udlaan af Klaver, Radioapparater, Bøger, Blade og Aviser, Skrivematerialer, Billeder til Forsamlingsstuer, Flag, Askebægere, Film og Foredrag med Kaffe bord, Oprettelse af Soldaterhjem med Leder til Underholdning.

Hvis nogen skulde have Lyst til at overvære disse Foredragsaftener, vilde jeg tro, det havde stor Betydning, at de værnepligtige saaderes Befalingsmænd ogsaa under disse Forhold. Man maa endelig ikke lade sig forlede til at tro, at man generer de værnepligtige ved at komme - tværtimod tror jeg, det vilde virke sædeles gavnligt.

Som Eks. paa Oplysning kan jeg fortælle, at der nu udgives paa Eksercerskolen i "Fyen" nogle smaa Hefter fra Dansk Turistforening, som

giver Oplysning om København, saasom Spervogne, Museers og Hospitalers Besøgstider, Theatre, Ture i Byen og i Omegnen.

I Stockholm en "Minnelista".

For at kunne gennemføre et Program for Fritidsbeskæftigelsen - som det foran skitserede - er det nødvendigt, at man har de nødvendige Lokaler, og at disse besidder en vis og tilstrækkelig Hygge for at blive benyttet.

Man maa huske paa, at selv en værnepligtig indkaldt har en vis Trang til Hygge og en naturlig Trang til at opnaa de almindelig menneskelige Smaafor nødenheder i det daglige, der hvor han hører til, idet han dog om Bord ret naturligt vil slaa af paa Fordringerne og vil forstaa, at Forholdene der maa være anderledes.

En Udtalelse som, at Forholdene paa Kasernen bør ikke være anderledes end om Bord, for at Folkene om Bord ikke skal blive misfornøjede, finder jeg er ganske forkert.

I Hæren herhjemme, saavel som overalt ved Mariner i Udlandet, hvor jeg har været, har man lige den modsatte Opfattelse. Det gælder netop om, at Forholdene paa Kasernerne er saa gode som muligt.

Eksempel fra Vliesingen.

Forhold i Sverrig.

Forholdene paa Søværnets Kaserne.

Kantineforhold.

I Sommer diskuterede man et Projekt om Bygning af en Gymnastik- og Foredragssal med tilhørende Læse- og Skrivestuer, samt Stuer, hvor der kunde udskænkes Kaffe og Drikkevarer.

Hvis vi faar en saadan Bygning, som er

meget tiltrængt, vil jeg haabe, man faar Lov til at indrette Undervisningslokaler med det samme.

Som sagt er et tilstrækkeligt Antal Lokaler af stor Vigtighed, hvis Fritidsbeskæftigelsen skal faa den rette Betydning.

Jeg vil gerne med det samme sige, at Fritidsbeskæftigelsen jo ikke er noget, der behøver at afvente en Helaarsuddannelse, men kan, om det skal være, paabegyndes i Morgen.

Enhver kan indrette den efter Behovet, Forholdene og Ideerne, men et Direktiv vilde være til stor Nytte.

Jeg har nu givet et kort Rids over mit Ønske om en fremtidig Ordning for de værnepligtiges Uddannelse, og skal blot til Slut kort resumere:

De indkaldte gør Tjeneste i 15 Maaneder, heraf:

3 Maaneder paa Eksercerskole og
12 Maaneder til Tjeneste i Skibe og ved
Afdelinger.

Uddannelsen deles i:

den krigsmæssige og
den opdragende Uddannelse.

Den krigsmæssige Uddannelse er jeg ikke gaaet nærmere ind paa, da den jo nok vil ordne sig selv, hvorimod jeg har ofret den moralsk opdragende Uddannelse noget mere Omtale, fordi jeg mener, at man paa dette Omraade maa foretage en særlig Forandring i sin Indstilling over for hele Uddannelsen, en Indstilling, der gerne skulde falde i Traad med den Rørelse, der i Øjeblikket arbejder paa hele Befolkningens Indstilling overfor Forsvarstanken, og dermed Militærtjenesten, som et Led i Ungdommens Uddannelse og Opdragelse.

Jac. Frick